

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Факултета у Београду, на основу члана 97. Статута факултета, на седници одржаној 28.09.2011 године, донело је одлуку о образовању Комисије за оцену подобности теме за докторску дисертацију под насловом *Песме новопазарског краја у функцији елементарног музичког описмењавања ученика млађих разреда основне школе* и квалификованости кандидата мр Наке Никшић.

Комисија у саставу др Гордана Стојановић, ментор, редовни професор на предмету *Методика наставе музичке културе*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, члан и др Сефедин Шеховић, председник комисије, ванредни професор на предмету *Дидактика*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, др Ивана Дробни, члан, ванредни професор на предмету *Методика вокално-инструменталне наставе и Солфеђо*, Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

о оцени докторске дисертације

Песме новопазарског краја у функцији елементарног музичког описмењавања ученика млађих разреда основне школе кандидата мр Наке Никшић

1. Основни подаци о кандидату

Нака Никшић рођена је у Новом Пазару 16. 02. 1979. год. Средњу музичку школу, смер Музички извођач (клавир), завршила је у Приштини 1996. год, а 2000. – дипломирала на Факултету уметности у Приштина. Године 2004., на истом Факултету, завршила је последипломске студије за клавир и стекла звање *Магистар уметности у области клавира*. Годину дана касније (2005), на Учитељском факултету у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу, завршава и последипломске студије у области *Методика наставе музичке културе*, те стиче звање *Магистар дидактичко-методичких наука*.

Поводом обележавања тридесетогодишњице Универзитета у Приштини додељена јој је диплома *Истакнути студент*.

Од 1999. до 2001. год. радила је као наставник клавира у ШОМО *Стеван Мокрањац* у Новом Пазару. Од 2001. год. запослена је на Учитељском факултету у Београду, наставно одељење у Новом Пазару, прво у звању стручног сарадника, а потом самосталног стручног сарадника за предмет *Вокално-инструментална настава*. Од 2008. год. ради у звању асистента за ужу

научну област *Методика наставе Музичке културе*. Оснивач је женског хора на Учитељском факултету, Одељење у Новом Пазару чији је диригент била у периоду од 2001-2007. год.

Учествовала је на 12. Симпозијуму за спорт и физичко васпитање младих у Охриду, Република Македонија, 2008, (Интегративни приступ у реализацији плесних импровизација и Корелација музичке културе и физичког васпитања на млађем школским узрасту) и објавила неколико научних радова и стручних приказа у домаћим часописима:

1. Значај музике за развој детета, *Универзитетска мисао*, Интернационални универзитет у Новом Пазару, 2003, бр. 2, стр. 519-524. У овом раду ауторка разматра значај музике за општи развој појединца, на првом месту за развој умних способности, те на образовање и образовно постигнуће од вртића, преко соновне до средње школе.

2. Структурална анализа уџбеника Музика за I разред основне школе, *Универзитетска мисао*, Универзитет у Новом Пазару, 2004, бр. 3, 2, стр. 273-286. Користећи структуру руског педагога Д.Д.Зујева, Нака Никшић се бави сагледавањем степена усклађености наведеног уџбеника са умним развитком детета и његовим интересовањем на овом узрасту.

3. Музичка писменост у млађим разредима основне школе, *Иновације у настави*, Учитељски факултет у Београду, 2009, бр. 2, стр. 96 – 102. Ауторка се у овом раду разматрањем методичке литературе и сегмената уџбеника који решавају неке проблеме у настави музичке писмености.

4. Неговање народне традиције у настави музичке културе за млађе разреде основне школе, *Иновације у настави*, Учитељски факултет у Београду, 2009 бр. 3, стр. 107 – 112. Ауторка указује на различите форме народног стваралаштва који се могу користи у настави музичке културе, а у функцији музичког, сазнајног, афективног и моторичког развоја детета наведеног узраста.

5. Музичке способности деце новопазарског краја пред полазак у I разред основне школе, *Иновације у настави*, Учитељски факултет у Београду, 2009, бр. 4, стр. 115-128. У раду су изложени резултати емпиријског истраживања музичких способности деце од 6-7 година на узорку од 180 испитаника на територији Новог Пазара, Рашке, Сјенице и Тутина. Истраживање је спроведено са циљем да се, на основу добијених резултата, избором одговарајућих садржаја унапреди настава музичке културе.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације кандидата Наке Никшић је проучавање песама новопазарског краја са аспекта њихове функционалности у настави елементарне музичке писмености. Кандидаткиња ће истраживати песме новопазарског краја са аспекта почетног музичког описмењавања ученика млађих разреда основне школе односно колико и на који начин оне као музички материјал, могу да преузму улогу модела и наменских песама за поставку две димензије музике (тонске висине и ритам) пресудне за наставу музичке писмености.

Циљ овог истраживања је стварање основног музичког материјала који задовољава методичке критеријуме за поставку елементарне музичке писмености у новопазарском крају имајући у виду мултикултуралност краја и, чињеницу да треба почети од мелодија које су блиске деци тј. народне песме свог културног наслеђа.

Из овако постављеног циља кандидаткиња предвиђа следеће задатке истраживања: 1. анализирање народног музичког стваралаштва новопазарског краја са аспекта тоналитета, иницијалиса, финалиса, амбитуса, мелодијске и ритмичке структуре, музичке форме, 2. Избор, елиминација мелизматике и класификација песама новопазарског краја којима се може решавати мелодијско-ритмичка проблематика у настави почетне музичке писмености.

Новопазарски крај представља регију која почива на културној разноликости и културном прожимању. Ова регија представља симбол мултикултуралне и мултиетничке средине, судара Истока и Запада, развијености и неразвијености, толеранције и нетолеранције. Управо у таквом свом израстању може се говорити о културолошкој посебности и регионалом културном идентитету који подразумева „свест о заједничком културном наслеђу становништва региона, без обзира на његову националну припадност“ (Павловић, М., www.etno-institut.co.yu).

Песме новопазарског краја, уз сву сличност са песмама осталог дела Србије, имају одређену особеност. Миодраг А. Васиљевић, етномузиколог и врсни музички педагог, четрдесетих година 20. века боравио је у новопазарском крају и музички материјал са којим се сусрео описао је овако: „Још од самог почетка овај материјал деловао је на мене као већ довољно познат: већина становништва са сјеничких висоравни, Дурмитора, санџачких, црногорских и херцеговачких села, мигрирала је својевремено у Србију у области у којима сам живео као дете учитељске породице. Нова грађа на коју сам наишао по градовима и селима ипак се у нечему разликовала од мени познатог материјала. Имала је шири амбитус и бујнију мелизматику која је карактеристична за једногласно певање тамошњег живља...“ (Васиљевић, М., 1953: IX).

Од пресудног значаја за музику новопазарског краја био је долазак Турака на ове просторе (сви облици стваралаштва, па и музичког, бивају прожети орнаментима: мелизми у песмама, украси на ношњама, архитектури, ћилимима). Звучне карактеристике музичких инструмената које су они донели на ово подручје, утицале су на вокално, вокално-инструментално и инструментално народно стваралаштво, појаву мелодије већег обима, разноврсне ритмове и сложеније форме са бројним украсима. Поред тога, Санџак је у другој половини 19. века био изложен, не само оријенталним, већ и западноевропским музичким утицајима, те у овај крај постепено стиже и популарна музика запада – валцери, менуети и маршеви (Васиљевић, М., 1953). Без обзира на постојеће разлике, становништво Санџака, у највећој мери, има заједничку музичку традицију. О томе сведоче речи Миодрага Васиљевића: „Поред преправљања познатих речи у непознате иде још и преправљање српских имена у муслиманска и обратно. Ја сам остао веран записивач и ових дотеривања, сматрајући да ће за нараштаје који ће проучавати ове примере разлике у именима истих песама бити незнатне и да оне за њих никада неће ни постојати“ (Васиљевић, М., 1953: XI).

Имајући у виду чињеницу да деца полазе у школу са одређеним музичким искуством – најчешће са песмама свог културног наслеђа певаних од стране мајки и да, према Гађеу, уче кумулативно тј. да су претходна знања услов за стицање нових, сложенији, Нака Никшић долази до закључка да би, при поставци елементарне музичке писмености код деце новопазарског краја, требало кренути од песама њихове средине. Супротно томе, њена сазнања изнедрена у вишегодишњем раду са студентима тј. праћењу методичке праксе студената у школама/вежбаоницама истичу да се у музичкој настави новопазарског краја не користи матерњи музички језик у настави музичке.

С обзиром на то да песме новопазарског краја нису до сада истраживане са аспекта методичке примењивости у почетној настави музичке писмености, истраживање Наке Никшић представља оригиналну идеју и доприноси унапређењу наставне теорије и праксе.

3. Опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Наке Никшић требало би да има следећу структуру:

Увод – у уводу кандидаткиња намерава да: а) дефинише шта подразумева под „новопазарским крајем“, другим речима да ограничи простор на коме ће истраживати традиционалне песме и б) да појасни појам елементарна музичка писменост.

Функционалност народне песме у поставци елементарне музичке писмености – полазећи од утемељеног методичког правца поставке елементарне музичке писмености на народним основама и смера наставе звук – тон → слика – ноте, Нака Никшић разматраће значај песме, са тежиштем на народној песни, у поставци тонских висина и тонских трајања.

Народно музичко стваралаштво – у овом делу рада кандидаткиња ће истраживати песме новопазарског краја. Представиће жанрове народног музичког стваралаштва на овом простору (вокална, вокално-инструментална, инструментална музика) и извршиће анализу музичког материјала (амбитус мелодије, тонску и ритмичку структуру, почетни тон и каденцу, облик) стављајући акценат на оне облике народног музичког стваралаштва који су још увек присутни у свакодневном животу локалног становништва.

Песме новопазарског краја и музичка писменост – у трећем делу кандидаткиња намерава да утврди ослонце који ће омогућити стварање одговарајуће методичке грађе за музичко описмењавање ученика новопазарског краја. Другим речима, упоредном анализом, успоставиће сличности и разлике између локалног народног музичког стваралаштва и захтева утемељеног методичког правца у смислу избора одговарајуће методичке грађе. У том смислу, на основу претходно добијених резултата, издвојиће песме које својим мело-ритмичким карактеристикама могу да задовоље методичке критеријуме за поставку елементарне музичке писмености. Вероватно да ће неке од њих морати да претрпе промене у мелодијском смислу. Једне, због развијене мелизматике, мораће да се прилагоде гласовним могућностима деце млађег школског узраста упрошћавањем оригиналне мелодије, тј. елеминисањем украсних тонова. Друге, због преузимања функције модела мењаће иницијалис било да се ради о тонској висини или асоцијативном солмизационом слогу.

Музичка грађа заснована на песмама новопазарског краја – на основу прелиминарних истраживања Нака Никшић планира да сачини концептуалан оквир музичке грађе која ће бити у функцији поставке елементарне музичке писмености на народним основама новопазарског краја са свим особеностима мултикултуралне средине. Посебно ће се кандидаткиња фокусирати на идентификацију мелодијско-ритмичке проблематике коју свака од изабраних и/или модификованих песама решава.

Закључак – у завршном делу рада своје докторске дисертације кандидаткиња претпоставља да ће бити у могућности да креира комплетан дидактичко-методички музички материјал, усклађен са захтевима наставног програма за област музичке писменост од првог до четвртог разреда основне школе на основама културног наслеђа новопазарског краја.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

Своје истраживање Нака Никшић заснива на *општој хипотези*: да народно музичко стваралаштво новопазарског краја, које је до сада записано, може бити извор избора музичког материјала на коме се успешно могу методички решавати проблеми у настави елементарне музичке писмености. Такође, она поставља и *помоћне хипотезе*: а) мелизматичне мелодије је могуће упростити принципом елиминисања украсних тонова, тј. свођењем оригиналне мелодије на њен костур и б) иницијалис појединих песама је могуће прилагодити захтевима модела за поставку основних тонова.

5. Методе које ће се истраживању применити

У свом истраживању кандидаткиња ће се ослонити на сву доступну литературу и музичку грађу (записе народних песама) релевантну за њену тему, али ће пратити и ону музичку грађу која је још увек присутна у свакодневном животу локалног становништва. Методом теоријске анализе релевантне литературе (методике музичке писмености, психологије музике, дидактике) уобличиће фумдаментална питања везана за методички приступ елементарној музичкој писмености оној која одговара актуелном прописаном програму за млађе разреде основне школе. Техником квалитативне и квантитативне анализе садржаја песама новопазарског краја, а на основу примене категорија амбитус и структура мелодије, ритмичка структура, почетни тон (иницијалис) и каденца, облик/форма дефинисаће мелодијско-ритмичке карактеристике релевантног народног музичког стваралаштва. Критичком анализом претходних података кандидаткиња ће разматрати могућност креирања одговарајуће методичке грађе која може бити у функцији наставе елементарне музичке писмености. Дескриптивну методу користиће у интерпретацији резултата, изношењу закључака који се односе на информацију о критеријуму избора музичког материјала, начину модификовања мелодијске структуре, изради концептуалног оквира методичке грађе за наставу музичке писмености и идентификовању мелодијско-ритмичке проблематике коју решавају.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Имајући у виду да се, до сада, нико није бавио истраживањем и анализом песама новопазарског краја са аспекта њихове методичке функције у почетној настави музичке писмености, дисертација Наке Никшић представља допринос у методичкој литератури с једне стране. С друге стране, како методичари и психолози широм света инсистирају да деца треба да науче, пре свега, матерњи музички језик, тј. народне песме свог културног наслеђа, па тек од те и такве песме крену са музичким описмењавањем, дисертација Наке Никшић, ако је уради на начин на који је дисертација најављена, представљаће допринос наставној теорији и пракси, тј. дефинисању наставе музичке писмености у мултикултуралној средини са свим њеним особеностима.

7. Закључак:

На основу свега изложеног: досадашње музичко образовање (магистар уметности и магистар дидактичко-методичких наука), објављени радови у области методике наставе музичке културе, као и свега што је предложено у образложењу теме докторске дисертације Комисија препоручује да се предложена тема прихвати под називом *Методичка функција песама новопазарског краја у настави елементарне музичке писмености млађих разреда основне школе* и да се, под новим називом, мр Наки Никшић, одобри израда докторске дисертације,

У Београду, 03.02.2012

Комисија:

др Гордана Стојановић, ментор, редовни проф. на предмету *Методика наставе музичке културе*,
Учитељски факултет у Београду

др Ивана Дробни, члан, ванредни проф. на предмету *Методичке основе вокално-инструменталне наставе*,
Факултет музичке уметности у Београду

др Сефедин Шеховић, председник комисије, ванр. проф.
на предмету *Дидактика*, Учитељски факултет у Београду